



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Örigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Origenes

Rothomagi, 1668

Qvartvsdecimvs Tomvs. Vos adoratis, quod nescitis; nos adoramus, quod
scimus, quoniam salus ex Iudaeis est.

urn:nbn:de:hbz:466:1-19358

εραδεζόμενοι, ἀσημανήσομεν ὡς ἄλλοι καὶ ἡμεῖς
 τὰ ἐναργῆ λόγοντες· πᾶν γὰρ πῦρ ἐξ ὅσης δό-
 μῃον φηρατὸν ἔστι· καὶ πῦρ πνεῦμα, εἰ ἀπλή-
 ρεον ἐκλαμβατοῦμεν τὸ πνεῦμα, σῶμα τυγ-
 χήμον, ἔτι δὲ χρεῖ ἔσονται ἐπὶ τῆ ἑαυτῆ φύσιν ἢ
 εἰς τὸ παρῆρεον μεταβολῶν· ὡσαύτω ἐν τῶ-
 πῃς, ἢτοι πνευμάτως ἄς λέξις τὰ ἑαυτῶν ἀ-
 ποπα ἡμεῖς δὲ ἐκαστὸν ἐν δόξῃ καὶ ἐπὶ τῶν θεῶν, ἢ
 ἐφοδῶσαι ἄσπερ καὶ ἐπὶ ἄλλων πνευστῶν ποι-
 ῶμεν, καὶ ἐξετάσαι τὴ δυνάμει διλλῶν, ἀπὸ τῆ λέ-
 γομαι πνεῦμα, ἢ πῦρ, ἢ φῶς εἶναι ἐν θεῶν· B
 καὶ ἡμεῖς τὸν λεκτικὸν ἐπ ἄσπερ ὀφθαλμῶς,
 καὶ ἐλεφαερ, καὶ ὄτα, χεῖρας τε, καὶ πόδας ὀ-
 ρεῖσονται γαργαμῶν τῶ θεῶν, ἐπὶ ἢ καὶ ἡμι-
 ρυγας, μεταλαμβατοῦμεν εἰς ἀλληγορεῖν τὰ
 γαργαμῶν, κατὰ φρεσίντες ἢ μὴ μορφῶν δῶ-
 δεσφῶν ἡμεῖς πνεῦμα πνεῦμα πνεῦμα τῶ θεῶν,
 καὶ ἡμιρῶν γε τῶ θεῶν πνεῦμα· ἔπειτα καὶ ἐπὶ
 ἢ εἰρημῶν ὀνομάτων τὸ ἀκλόστον ἡμῶν ποι-
 ῶν· καὶ δὲ γὰρ γε ἀπὸ τῆ φανουρίας ἡμῶν
 πνεῦμα πνεῦμα· φῶς γὰρ ἔστιν ὁ θεὸς καὶ
 πῦρ ἰσότητος, καὶ σῶμα ἑστὶ ἐν εἰς ἀπὸ ὀνο-
 μῶν· πῶς δὲ φῶς αὐτὸν ἰσότητος καὶ τὸ δυνα-
 τὸν ἡμῶν σωματικῶν ἐπισημασμένα, διχῶς
 γὰρ τὸ φῶς ὀνομασθέν, σωματικῶς τε, καὶ
 πνευματικῶς, ἐπὶ ἔστι νοητῶν, καὶ ὡς μὲρ αἰ-
 γρηφαὶ ἀπὸ λέγοντες, ὄρατῶν, ὡς δ' αὖ ἡλλῶν
 ὀνομασθέν, ἀσώματον· καὶ τῶ γε σωματικῶν
 πνεῦμα δὲ γὰρ ὀνομασθέν πῶς πῶ ἰσότητος
 πνεῦμα δὲ γὰρ ὀνομασθέν; πῶ πᾶσι δὲ πῶς ἡμῶν ἰσότη-
 ῶν φῶς, ἐν πᾶσι εἰς κατερίνοτο· τῶ δὲ νοη-
 τῶ καὶ πνευματικῶν ἔστι πῶ δῶ δὲ αὐτῶν· ἀπὸ
 ἑαυτοῦ εἰς διχαστικῶν, φυγήτατε εἰς καρπὸν
 ζωῆς, φωτῆτατε ἑαυτοῦ φῶς γνώσις· ὁμοίως
 δὲ ἔ τὸ σῶμα κατ' ἀναλογίαν διχῶς λεγόμεναι).
 καὶ τῶ μὲρ κριότερον λεγομένη πνεῦμα δὲ γὰρ
 καὶ ἀκλόστον ὁ θεὸς τὸ φῶς ἡμεῶν, καὶ τὸ σῶ-
 ματικῶς ἐν σῶμα καὶ σῶμα πῶ πᾶσι· ὁ λαὸς ὁ κα-
 τ' ἰσότητος ἐν σῶμα καὶ σῶμα πῶ πᾶσι, φῶς αὐ-
 τῶν αὐτοῦ· τῶ πᾶσι ἔστι ἐξ ὅσων, ἀξίον ἰ-
 δῆν τὸ ἀρμόζει νοῦν ἡμῶν πῶ πᾶσι λεγομένη
 φῶς, ἐν ἢ ὀνομασθέν ἔστι σῶμα· ἀρῶ γὰρ σα-
 ματικῶς ὀφθαλμῶς ὁ θεὸς φωτῆτατε φῶς ἔστιν,
 ἢ πῶς νοητῶν, πῶ πᾶσι καὶ ὁ πνευμάτικος φῶς·
 φῶσπον τῶς ὀφθαλμῶν μῶ, μὴ ποτε ἑαυτοῦ
 * καὶ τῶ εἰς ἡμῶν; νομίζω δὲ πνευματικῶν πῶ πᾶσι * τὸ
 εἶναι ὅτι ὅτι αὐτὸ τῶ ἡμῶν ἔστιν ποιῶν λέγομεν
 πῶ πᾶσι, ἐπὶ τῶ πνευματικῶν πῶ πᾶσι τῶς ὀ-
 φθαλμῶν ἢ μὴ πνευματικῶν εἰς ἡμῶν
 ἔστιν φωτῆτατε ὁ θεὸς τῶ πᾶσι ἡμῶν ἀξίον εἶναι

A sequantur absurda non admittentes,
 erubescamus veluti fatui dicentes con-
 tra aperta, & evidētia. Omnis enim
 ignis opus habens ut alatur, corruptibi-
 lis est, & omnis spiritus (si simplicitet
 intelligamus spiritum) corpus cum sit,
 accipit quod ad suam naturam attinet,
 mutationem in rem crassiorē: ergo his
 fiet, ut vel servantes verba, tot absurda
 & inexplicabilia de Deo admittamus;
 vel eadem via incedendum est, quemad-
 modum etiam in pluribus facimus: ex-
 quirendumque, quid innui, & declarari
 possit cum Deus; dicitur spiritus, vel
 ignis, vel lux. Ac principio dicendum
 est, ut oculos, & palpebras, & aures, &
 manus, & brachia, atque etiam alas, &
 pedes, scripta de Deo inveniētes, trans-
 mutamus quae scripta fuerint in allego-
 riam, spectis his, qui Deo similem ho-
 minibus formam attribuunt, hocque jure
 facimus; sic etiam nobis idem faciendum
 esse, in praedictis nominibus; ac profecto
 id liquet ex re, quae videtur nobis magis
 in usu esse: Deus enim lux est, secundum
 Iohannem, & tenebrae in eo non sunt ullae.
 Quomodo autem lux ipse intelligendus
 sit pro virili cordatius consideremus: du-
 pliciter lux dicitur; tum corporaliter,
 tum spiritualiter; hoc est, quae mente
 cernitur, & ut Scripturae dicerent, quae
 sub visum non cadit; seu, ut Gentiles,
 incorporea. Et corporalis sane lucis ma-
 nifestum exemplum est illud his, qui
 hanc Scripturam accipiunt: Omnibus au-
 tem filijs Israel erat lux in omnibus, in qui-
 bus versabamur. Spiritualis vero exem-
 plum est apud quendam Prophetam ex
 Duodecim: Seminate vobis ipsis iustitiam, Os. 10. 12.
 vindemiate fructum vitae, illuminate vobis
 ipsis lumen cognitionis. Rursus similiter
 per comparationem, & proportionem
 bifariam dicuntur tenebrae: quarum, quae
 communius dicuntur, exemplum est il-
 lud. Et vocavit Deus lucem diem, & Gen. 1. 5.
 tenebras vocavit noctem. Tenebrarum ve-
 ro intelligibilium hoc est exemplum:
 Populus qui sedebat in tenebris, & umbra 1f. 9. 2.
 mortis, vidit lucem magnam. His sic ha-
 bentibus dignum est cernere, quid no-
 bis conveniat intelligere de Deo, cum
 lux dicitur, in qua nulla sunt tenebrae:
 utrum Deus lux est illuminans corporeos
 oculos, an intelligibiles; de quibus &
 Propheta dicit: Illumina oculos meos; ne
 1fal. 12. 4.
 unquam obdormiam in morte. Existimo au-
 tem apertum cuicumque esse nos haud-
 quaquam dicturos, Deum solis officium
 facere, si alij cedat munus illustrandi eo-
 rum oculos, qui dormituri non sunt in
 morte: ergo illuminat Deus eorum men-
 tem, quos dignos iudicat propria illu-

16

16

ἢ ἕτας εἶπω, μόνη γὰρ ὅθι νομιστέον π. A
 ἐνοικήσει ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπαθεῖ πατήσω ἐν αὐ-
 τοῖς, καὶ ἔσονται αὐτοῖς θεοὶ, καὶ αὐτοὶ ἔσονται
 μοι λαός. πλείονος μάλιστα συζημασίας
 δόξα εἰς τὸ τελειωθέντες ἡμαῖς, καὶ τὰ λε-
 γόμενα παρὰ τῶν ἀποστόλων ἀσθητέα γενο-
 μάσμενα, * Ἀποκριτικὸς ἡμέτερος ἀγαθῶν τοῦ καὶ
 κακῶν, ἀγῶν τὸ ἐφ' αὐτῶν, καὶ θεωρητικὸς νοση-
 τῶν, ἵνα διωκτῶν ἡμῶν ἐπιμελήσασθαι ἐπιτρέψω-
 τεσθαι καὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἀποδοῦναι φύσιν τοῦ σώ-
 πῶτος ὅτιν οὗτος φάσκει, καὶ πῦρ, καὶ πνεῦμα. Ἐν τῇ B
 γ' ἡ τῆς βασιλείας τῶν ἡμετέρων πνεύμα κελὶ
 πνεύματος ἡλίω τῶ ἀέθριον ἀεὶ θεοῦ.
 εἶπω γὰρ, ἔξελθὼν ἀέθριον, ἔσθη ἕνα κω-
 εἶς ἐν τῷ ὄρει, ἰδὼν περὶ αὐτοῦ κελὶς, καὶ
 πνεῦμα μέγα, καὶ κρατῶν ἄσθρον ὄρει, ἔ-
 σιωπῆσαι πῆρας ἐνάπιν κελίς. Ὅτι ἐν τῷ
 πνεύματι κελίς. ἐν ἡ ἀλλοῖς ἄσθρον. ἐν τῷ
 πνεύματι κελίς. καὶ τὸ πνεῦμα συναρμόσιος,
 ὅτι ἐν τῷ συναρμόσιον κελίς. καὶ καὶ ἐν σι-
 σσησῶν πῦρ, ὅτι ἐν τῷ πνεύματι κελίς. καὶ καὶ C
 τὸ πῦρ φωνὴ ἀέθριος. καὶ πῆρα γὰρ ἐν
 ὅτοις δέησεν γίνεσθαι ἀεὶ τῆς κατὰ τὴν ἰσῶς τῆ
 κελίς ἀλλοῖς ἀσθρον τῶν, ἀσθρον τῶ πνεύματος
 * ἢ εἴη κελὶς διηγήσασθαι τίνα ἡ ἐπιπέσει λέξην
 ἡμῶν ἀεὶ τῶ θεοῦ, ὅτις ἔστιν, ἢ ἐν ἡμῶν; ἢ
 διὲς γὰρ ἔγνω ἐν πατήρα εἰ μὴ ὁ ἡμῶν, ἵνα καὶ
 ἡμῶν ἀποκαλύψοντες τὸ ἡμῶν γὰρ ἡμῶν πῶς πνεύ-
 μα ἔστιν ὁ θεός, καὶ φησὶν ἡμῶν ἐν πνεύ-
 ματι τῷ ζωοποιῶν, καὶ μὴ γὰρ ἡμῶν τῶ ἀσθ-
 κτῶν ἡμῶν πνεύματι τῶν θεῶν, καὶ ἐν ἀληθεία D
 σέθεν ἀδόν, καὶ μικρὰ τύποις, μὴδὲ σκωπῶς,
 καὶ ἀσθρον ἡμῶν, ὡς ἀσθρον ὅτι οἱ ἀσθρον ἡ-
 * ἢ τῶν πνεύματι καὶ σκωπῶς. ἀεὶ ἡμῶν ἀσθρον ἀσθρον
 οἱ τῶ θεῶν, ἀλλὰ τῶν ἡμῶν, καὶ ἐπιπέσει
 ἐν τῷ τῶν τῶν τῶν μαλχισεδεκ ἀσθρον ἡμῶν
 ὁδηγῶν ἔχοντες τῶν ἀσθρον τῶν δεινῶν σαπ-
 εἰας ἀσθρον, καὶ μὴ τῶν καὶ ἀσθρον τῶν ἀσθ-
 εἰας. εἰς μὴ τῶν τῶν πνεύμα ὁ θεός, ὁ ἡμῶν
 κελίς φωνῶν. ἀσθρον γὰρ, καὶ κελίς, καὶ
 ἀσθρον καὶ θεῶν φύσις αὐτῶν. Ὅτι οἶδα ὅτι εἰ E
 ἐπίσταται ἡμῶν τῶν εἶπω, πῶς ὁ θεός πνεύ-
 μα ἔστι. ὅτι τῶ ἀσθρον ἡμῶν ἐν πνεύματι
 καὶ ἀληθεία ἀσθρον σαφῶς ἡμῶν νομίζων
 φωνῶν ἀσθρον τῶ ἀσθρον πνεύματι ἀσθρον ἀ-
 σθρον. ἔστι αὐτοῖς τῶ ἀσθρον φύσις ὅτις τῶ
 πατρὶ πνεύμα ἔστιν, ὅτις καὶ ἀσθρον καὶ
 καὶ καὶ πνεύμα ἀσθρον, καὶ καὶ ὁ ἀσθρον
 λος διδάσκει λέγων ἀσθρον ἀσθρον τῶ ἀσθρον
 ὅτι ἀσθρον ὁμοῖον τῶ ἀσθρον φύσις καὶ ἀσθρον
 λέξην τῶ ἀσθρον ἐν πνεύ-
 ματι

propter hoc illud scriptum esse etiam
 existimandum est: Inhabitabo in eis, &
 deambulabo inter ipsos, & ero illis Deus,
 & ipsi erunt mihi populus: multa sane
 exercitatione egemus, ut perfecti, &
 exercitati in his, qua Paulus vocat sen-
 foria, dijudicare possimus bona, & mala;
 vera, & falsa: videreque intelligibilia,
 quo diligentius, & ut Deo magis est de-
 cens, juxta vires humane nature, intel-
 ligere possimus, quomodo Deus sit lux,
 quomodo ignis, quomodo spiritus. Quin
 in Regum tertio talia quadam de Deo
 suggerit Domini spiritus ad Heliam fa-
 ctus: dixit enim: Egredietur cras, & sta-
 bit coram Domino in monte, & ecce pre-
 teribit Dominus, & ventus magnus, fortis,
 diffindens montes, & confringens petras
 coram Domino, at Dominus non est in
 vento: in alijs vero exemplaribus inve-
 nimus: in spiritu Domini post ventum il-
 lum commotio solum: in commotione Do-
 minus, & post commotionem ignis, neque
 in igne Dominus, post ignem autem, vox
 aure tenuis; & fortasse in quantis oportet
 nos versari pro cognoscendo, at-
 que apprehendendo Domino, declara-
 tur per hæc verba, quæ non est presen-
 tis temporis enarrare. Decuit autem nos
 aliqua de Deo dicere, quisnam sit, vel
 de Filio (nam Patrem nemo agnovit,
 nisi Filius) ut etiam nos, revelante Fi-
 lio, agnoscamus, quoniam pacto Deus
 sit spiritus, & contendamus Deum adora-
 rare spiritu vivificante, non litera occi-
 dente, cumque colere veritate, non am-
 plius figuris, & exemplaribus, perinde
 atque Angeli, qui non exemplaribus, &
 umbra cælestium Deo deserviunt, sed
 rebus intelligibilibus, & supercælestibus:
 summum illum Sacerdotem secundum
 ordinem Melchisedech pro orantium, at-
 que egentium salute, habentes ducentem
 cultus mystici, atque ineffabilis visionis.
 Sane in ea verba: Deus est spiritus, inquit
 Heracleon, immaculata, & pura, & in-
 visibilis est divina ipsius natura. Sed hæc
 cum dixerit, haud scio an docerit nos,
 quomodo Deus sit spiritus. Illud etiam,
 Adorantes oportet adorare spiritu, & ver-
 itate, ratus se declarare inquit pro di-
 gnitate ejus, qui adoratur spiritualiter,
 non carnaliter: etenim ipsi ejusdem na-
 turæ cum Patre existentes, sunt spiritus,
 qui secundum veritatem, & non secundum
 errorem adorant, quemadmodum
 & Apostolus docet dicens rationabilem
 cultum, talem Dei cultum. Sed anno-
 tabimus, an non valde sit impium dice-



αὐτῶν, ὡς αὐτὸν τὸ δόξα αὐτῶν καὶ
 αὐτὸς παροδοῖα ἐστὶν· εἰκὸς δὲ καὶ ἐκ τῆς
 προφητείας τῆς βαλαάμ ὅτι αὐτὸς αὐτὸς ἐλ-
 πίξεν, τὸς π· ἐξελθόντων αὐθροπος ἐκ τῆς
 ἀπείρας αὐτῶν, καὶ κυριεύσει ἐναντὶ πολλῶν, καὶ
 ὑψωθήσεται ἡ γὰρ βασιλεία, καὶ αὐξήσεται ἡ
 βασιλεία αὐτῶν· οὗτος ἀδύνητον αὐτὸν ἐξ ἀγέ-
 νητα, ὡς δὲ καὶ μοιχεύεται αὐτῶν, ἔδωκε ἰδοὺ
 ἐξ ἑρῶν αὐτῶν καὶ τὰ πόρην αὐτῶν ἐκ μελλῶν, καὶ
 τῆς βαλῶν αὐτῶν κατὰ ἐξέδους ἐξ ἑρῶν, ἔκωπα
 κρυφῶς ἀνεπαύσατο ὡς λέων, καὶ ὡς σκόμιος·
 πῶς αὐξήσεται αὐτὸν; αἱ βίβλοι οὗτοι σε διλόγη-
 σαι, καὶ οἱ καταράμενοι σε κεκαθέσανται· καὶ ἐν
 τοῖς ἐξῆς δὲ φησι αὐτὸς βαλαάμ· διέσω αὐτοῖς,
 καὶ ἐξ ἑρῶν μακροβίω, καὶ ἐκ ἐργασίας· αἰα-
 τῆς ἀφροῦ ἐξ ἰακώβ, καὶ ἀναστήσεται ὁ θεο-
 πος ἐξ ἰσραὴλ, καὶ ὄρασις τῶν ἀρχηγῶν
 μισθῶν, ἔκωπα ἀπονομήσεται τῶν ἡμερῶν, καὶ
 ἐξ ἑρῶν κληρονομία· ἔξωκα ἡ κληρονο-
 μία ἡσῶν ὁ ἐρῶν αὐτῶν, καὶ ἰσραὴλ ἐπιπῶν
 ἐν ἰσραὴλ, καὶ ὁ ἐρῶν ἡσῶν ἐξ ἰακώβ, καὶ ἀπο-
 λῆ σὺ ζῶντων ἐκ πόλεως· ἔπισησις ἡ
 εἰς ἔ· ἡ τῶ μωσῆος παρὸς ἰσραὴλ διλόγη· εἰς
 χριστὸν ἀναφέρεται καὶ τῶς σαμάριθων ἀνσω-
 δοκῶν ἕως ἐχθρῶν· εἰσάκουσι κύριε φωνῶν
 ἰσραὴλ, καὶ εἰς τὸν λαὸν αὐτῶν ἔλθοις αὐτῶν· καὶ
 χριστὸς αὐτῶν κρίνῃσιν αὐτῶν, καὶ κοηδὸς ἐκ τῆς
 * καὶ ἐρῶν * αὐτῶν ἐστὶν· ἐπὶ δὲ ἀρχῆσι παρσιερ-
 χῶν σαμάρῶν τὸν ἰωσήφ, ἐπίσημι μὴ ποτε πῶ
 τε τῶ ἰακώβ εἰς τὸ ἰωσήφ πνεῦς διλόγη αὐ-
 τῶν, καὶ πῶ τῶ μωσῆος ἐκ ἀξίονται λέγεσθαι
 εἰς πῶ χριστὸν παρσιεσται· ἔ· δὲ ἐκ τῶν ἀξί-
 σαι ἀπ' αὐτῶν τῶς χριστὸς λαλῶν τὰ ρητῶν, ἔ
 αὐτοῖς ἡ ὁ σατῆρ εἰδὼς μωσῆα πολλὰ ἀναγ-
 γραφῶντα τῶ χριστὸν προσητίαις φησι τοῖς
 ἰουδαίοις· εἰ ἐπίσημι μωσῆς, ἐπίσημιτε αὐτῶν
 ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐμῶ ἐκ φησὶ ἐχθρῶν· τυπικῶς
 μὲν δὲ ἐ ἀνηματῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν
 χριστὸν τῶ ἀναγραμμάτων ἐν τῶ νόμῳ καὶ φ-
 σα ὅσα ἐστὶν ἄρην· γυμνοῦσα ἡ ἔ σαφῆσαι
 ἐργῶν ἢ ἔραδ ἐπὶ τῶ πῶν ἄλλα πῶν σαφῶν
 ἑσῶντα· μωσῆος μὲν τῶ ἐθεοῖσι καλῶνται, ὅσα οἱ
 μὲν ἐβδμήκοντα, χριστὸς ἡρμῶν δὸσθρ· ὁ ἡ ἀ-
 κύρωσας ἡλῆμῶντος· διαρητῶν ἔ τὸ ὅτι ἡ ἄλ-
 θη ἐκ φησὶ, ἀκαθάρτη ἡμῶν ἀπύουτα, πότερον
 ἀπὸ σαφῶν δόσθρ τῶ σαμάρῶν ἐίρησαι, ἡ ἀπὸ
 τῶ νόμου· ἐκ ἀνηματῶν μὲν πῶν ἡ ὅσα ὅσα ἀ-
 πὸ ἰουδαίων αἰτήσῃ ὁ ἰσθῶς ἐξ ἡ μόνον λέγων,
 ἀλλὰ ἔ ἀπεδείκνυς· ὡς ἀπὸ σαμάρῶν * δωσῶν
 φησὶ μὲν χριστὸν, ἀπ' ἡ δὸσθρ μὲν εἰσὶν οἱ * δωσῶν
 φησὶ μὲν, φησὶ τῶς ἐξ ἡ τῶν σαμάρῶν

A nec venerint reposita illi, & ipse expectatio gentium. Quin verisimile est Samaritanos ex prophetijs Balaam idem sperasse: & ex hac praesertim: Egredietur homo ex semine eius, & dominabitur gentibus multis, & exaltabitur regnum Gog, & regnum eius augetur: Deus deducet eum ex Aegypto: gloria eius veluti gloria unicornis: decorabit gentes inimicorum suorum, & crassities illorum medulla privabit, & jaculis suis inimicum impetet: decumbens requievit, ut leo, & ut catulus leonis: quis excitabit eum? benedicentes te benedicentur, & execrantes te execrati sint. Quin in sequentibus etiam inquit ipse Balaam: Apparebo illis, & non nunc: beatificabo, & non approximat: exurget astrum ex Jacob, & exurget homo ex Israel, & vulnerabit duces Moab, & captivos ducet omnes filios Seth, & erit Edom haereditas: & erit haereditas Esau inimicus eius, & Israel fecit in fortitudine, & excitabitur ex Jacob, & perdet servatum ex urbe. Inspicies vero num forte Samaritanis quoque complacere ut Mosis benedictio ad Iudam, referatur ad Christum, sic habens: Exaudi Domine vocem Iuda, & ad populum eius, quaso, venias: manus eius simul iudicant eum, & adiutor sibi ab inimicis eius erit. Sed quoniam gloriantur Samaritani de Patriarcha Ioseph, inspicio num forte aliqui benedictionem Iacob ad Ioseph, & benedictionem Mosis accipiant dici de Christi adventu. Poterit autem quisquis voluerit ex ipsa Scriptura fumere verba. Quin Servator ipse sciens Mosen multa de Messiae propheta scripsisse, ad Iudaeos inquit: Si Mosei crederetis, crederetis etiam mihi, de me enim ille scripsit. Quamobrem quamplurima invenire licet scripta in Lege tum typice aperte, tum obscure, quae referantur ad Christum. Apertiora vero alia, & manifestiora praeter haec, ego in praesentia non video. Messias quidem lingua Hebraeorum dicitur, quod Septuaginta interpretati sunt, Christus; Aquilas vero, Unctus. Intuendum & illud: Cum venerit ille, renunciat vobis omnem veritatem, utrum ex traditione id dixerit Samaritis, an ex Lege. Nec sane ignorandum est, ut Iesus seipsum non solum esse ex Iudaeis Messiam dicebat, & demonstrabat; sic Dositheum etiam quendam extitisse ex Samaritanis, qui seipsum diceret Messiam prophetatum, a quo usque nunc Dositheini sunt, libros Dosithei circumferentes, & fabulas quas

* καὶ δωσῶν φησὶ μὲν χριστὸν, ἀπ' ἡ δὸσθρ μὲν εἰσὶν οἱ * δωσῶν φησὶ μὲν, φησὶ τῶς ἐξ ἡ τῶν σαμάρῶν
 Pars II.
 Ec ij



μαζιν ει και αυτη ηξειωθη η υλος της δεσποσας. A
 της δεσπας * τυχη της ομιλιας παρως αυτου του
 λογου * πλυν περηνου καλας λυαυ του λογου
 πλυα γινεσθαι οι μαθηται ουκ επιπληθησαν,
 ουδεν επαπερωσι παρως της φωνης τω συμψηφην
 ζηποσως και της παρως αυτου κοπολογιας. τα
 γα δι και καταπληθασιν τω πολλω χρησότη
 τα του λογου συλαπαλαίοντος ψυχη εξουδυσση
 σιων, και ποποιθησιν επι τω ορει σαμαρειας.
 διοσφ γαγρασθησιν. εγω μαζιν οπι μω γμουα
 κιας ελθω. * ε ο ηερακλειον δε φησι παρως το B
 * η ουκ
 εγω ειμι ο χαλδαιος, οπι εως επιπρω η σα
 μαρειας παρως τω γεμου, ωσφ ελθω παρως
 απαγγελω αυτη, φησι γινεσθαι, ηπι οκφιος
 εν παροδοκας, εγω ειμι ο χαλδαιος. η οπρω
 αμολογησιν εαυτον τον παροδοκωιδον ελλη
 ρεναγ, ηλθον, φησιν, οι μαθηται παρως αλθον,
 δι ες ελληρθη εις πτω σαμαρειας. πως ο εφω
 της μαθηταις ελληρθη εις τω συμψηφην, ο
 πνω η παρως τωσιν αυτου σιωησθησιν; αφηκεν εν
 τω ορει αυτου η γεμη, ε απηλθεν εις τ
 πολιν, η ληρθη τωσιν αιθερσποισ. ιδετε
 αιθερσπον, ος ειπε μοι πωτα οσα ειπωσα.
 μη ηπις εστιν ε γεμου; η ματρω οισι αι
 γεγραφεω τον διαγαλινη η τα παρως της ατε
 σως της υδριας, ην πινα αφωσα η γεμη απη
 ρον εις τ πολιν. η μη εν τω λεξη, σπου
 δω εμφωνησθησιν οσιν της σαμαρειας κατ
 λειπυσιν τω υδριω, η ο πωτον πεφωρηκιας
 τω σαμαρικω, η πατωτορωσιν καθηκοντος, οσιν
 της ηπι πολλων αφελιας. φιλανθεσποτα γδ
 κεκνησθη η διαγαλινη τωσιν πολλωσιν διαγαλι
 νασθαι τον γεμου, ηφωρωσθαι αυτου ειρηκ
 η αυτη πωτα η ειπωσα. καλας η αυτωσιν οπι ο
 ιδωσιν αιθερσπον λογου εχοντα μαζινα δυθερ
 σου. το γδ ερατον οφθαλμοις αυτου αιθερσπος
 ην. ηη αυτου η ημας επιρωσθησιν οσιν ηπι σα
 μαρικωτερον, η αφενωσιν αυτου, σπειδην οπι ο
 ματρωδιδωσιν ησ μεταληφωσιν αφελιας ετρωσιν.
 ηπι τωτο γδ παρωκαθησιν ο διαγαλινησιν επαι
 νον τωσιν ειδωσιν δυαγωνωσιν αιταραφωσιν της γε
 νωκας. παρως ματρωσιν τω αιταραγησιν σκωπητων
 ησ η υδρια, ην αφησιν παρωκαθησιν ησ τω
 ησ λογου η σαμαρειας, η ταγα το δυρπον τω
 σιμησ ποιμωσιν ηπι βαρυντησ υδατος, της δι
 δασκαλιας, αν εφωρησιν παρως τωσιν ελθωτελιζ
 σα απηδωσιν εν τω κρειπτοι της υδριας, γα
 βωσθαι οκ τω υδατος τω ημομωσιν ηδη εν αυτη
 ερωσιν υδατος αλλομωσιν εις ζωω αιωνιον.
 πωσ γδ αν τω υδατος τωσιν μη μεταληφωσιν,
 PARS II.

Filius, adeo ut cum venissent Apostoli
 mirarentur, si cum hac femella, & quae
 facile decipi posset, dignaretur colloqui
 Sermo Filius Dei. Attamen omnia praec
 lare fieri à Sermone persuasi Discipuli,
 non increpant Iesum, nec dobitant de
 disputatione ejus cum Samaritide, vel de
 Samaritidis colloccutione cum Iesu: for
 tassis vero etiam obstupuerant de multa
 bonitate Filij Dei condescendentis ani
 mae spernenti Sion, & spem in montem
 Samariae habenti: quam ob causam scri
 ptum est: *Mirabantur, quod cum muliere
 loqueretur.* Heracleon vero in ea verba:
Ego sum qui loquor tibi, inquit, Samari
 tidi, quoniam persuasa fuerat Christum,
 cum venisset, omnia illi annunciatum,
 dicere Iesum haec verba: [Scito illum]
 quem tu expectas [me esse qui tecum lo
 quor: & cum seipsum eum esse qui ventu
 rus expectaretur, confisus esset.]
 Inquit etiam Heracleon: Venerunt ad
 eum Discipuli, quorum causa venerat in
 Samariam. At quoniam pacto Discipuloru
 causa in Samariam venerat, qui cum illo
 prius fuerant? *Reliquit, inquit, mulier hy
 drium suam, & civitatem adijt, & ho
 minibus ait: Agite, videte virum, qui
 dixit mihi omnia, quaecunque feci: an hic
 est ille Christus? Non frustra reor scripsisse
 Evangelistam de dimissione hydriae,
 quod reliquerit illam mulier profecta ad
 urbem, ostendens (quod ad textum qui
 dem attinet) studium majus, quam pro
 Samaritide, ut quae reliquerit hydriam,
 non sic cordi habens corporeum, & hu
 mile officium, ut multorum utilitatem:
 humanitate enim mota est, quae voluit
 civibus evangelizare Christum; ipsi testi
 monium dans, quod omnia, quaecunque
 fecisset, sibi dixerit. Invitat autem ipsos
 ad videndum hominem, habentem ratio
 nem ac sermonem, longe homine praest
 antiore: id enim quod de eo nobis oculis
 aspectabile erat, homo erat. Quam
 obrem obliviscamur & nos necesse est re
 rum corporalium, hisque omissis festine
 mus ad communicandam alijs, quam
 participaverimus, utilitatem. Ad hoc
 namque invitat Evangelista laudem scri
 bens mulieris prudenti lectori: sed ad al
 tiorem intelligentiam intendendus est
 animus, quamnam scilicet sit hydria,
 quam relinquit Samaritis, quae aliquo
 modo acceperat Iesu sermones; & for
 tasse vas aquae nobilitatae ob profundita
 tem doctrinae, his rebus, quas antea eu
 rabat, spreto, reponit apud eum, qui
 vase longe praestantior est; cum sumpsis
 set ex illa aqua, quae jam in se facta fue
 rat principium fontis aquae. Quomodo
 enim si non particeps talis aquae fuisset,*

11. 4. 29.
 11. 4. 29.
 11. 4. 29.



quomodo, inquam, humane Christum ci-
 vibus prædicasset, admirans eum sibi
 omnia quæcunque fecisset renuntiantem,
 nisi particeps facta fuisset aquæ salutaris
 per ea verba, quæ audierat: Rebecca fa-
 cie, & ipsa hydriam habens super hume-
 ros, antequam Abrahamæ filius finem lo-
 quendi faceret in cogitatione, egr. die-
 batur virgo specie pervenusta: quæ quo-
 niam non periade atque Samaritis hac
 hauriret, descendit ad fontem, & implet
 hydriam, eique ascendenti accurrens
 Abrahamæ filius dixit: Potum prabe mihi
 quæso, nempe pauculum aquæ ex hydria
 tua. Quoniam igitur filius erat Abra-
 ham, contentus fuit vel tantulum aquæ
 ex hydria Rebecca sumere: & festinavit
 Rebecca, & deposuit hydriam super hu-
 meros suos: potum illi præbens, donec
 cessaret à bibendo. Quoniam igitur lau-
 dabilis erat Rebecca hydria, non relin-
 quitur à Rebecca, sed Samaritidis hydria
 relinquitur, hora existente sexta. Hoc
 igitur in loco mulier annunciat Chris-
 tum; in fine vero Evangeliorum, resur-
 rectionem Servatoris enarrat Apostolis
 mulier, ante omnes ipsam conspicata.
 Sed neque huic, tanquam qua renuncia-
 rit perfectionem fidei, gratiæ à Samari-
 tanis habentur dicentibus: Non amplius
 propter loquelam tuam credimus: ipsi enim
 audivimus hunc esse vere Servatorem mun-
 di. Neque illi conceduntur primitiæ tan-
 gendi Christum, dicentem ei: Noli me
 tangere; quia Thomas auditurus erat:
 Affer digitum tuum huc, & vide manus
 meas, & affer manum tuam, & mitte in
 latus meum. Omnia autem erant, quæ
 fecit mulier, consuetudo cum quinque
 viris, & post hos condescensio ad sex-
 tum, qui legitimus vir non erat; quem
 cum negasset, hydriamque reliquisset,
 honeste in septimum requiescit, [affe-
 rens utilitatem ijs quoque qui iisdem
 dogmatibus imbuti urbem incolebant,
 idest institutionem verborum, quæ non
 recta sanaque sunt, eandem quæ mulier
 erat;] quæ etiam in causa fuit, ut illi è
 civitate exirent, & venirent ad Iesum.
 Magna autem observatione Iesum rogant
 Samaritani in sequentibus, non ut ma-
 neat in civitate, sed apud ipsos, hoc est,
 ut sit in principatu eorum, [animæ par-
 te præstantissima:] nam fortasse nequi-
 bat Iesus in civitate eorum manere, quan-
 doquidem etiam ipsi ex civitate exierant,
 optime facientes, & venerant ad eum.
 Quod autem hujuscemodi quadam Evan-
 gelista accuratissime ad sensum anagogi-
 cum, hoc est ad sublimiorem intelligen-
 tiam, ex his verbis dijudicandum est.

Gen. 24.
45 46.

Ioh. 4. 42

Ioh. 20. 17,
27.

He. à For-
 raris præ-
 termissa, à
 Perrius
 suppleni-
 mus.

Αφιελουθερωτος χειρο τοις πολιταις εκηρωσε,
 θαυμαστα αυτον απαγγελοντα περυσια ε επι-
 στον, ει μη μεταλιθη δι αν ηκουε τω σωτηριε
 υδατος; ρεβέκκα μέντοι και αυτη υδριαν εχου-
 σα επι τω ωμων, αφιν σωτιλεσαι χαλδοντα ει
 τη Διανοια τον παυδα τω αβεραμ, εξεπο-
 ρυετο και η τω ελφ κρηθινοσ. ηποσ επιση εχ
 ομοιασ ηντιλη τη σαμρειτηδι, και θαυνη επι η
 πηλυ και πλησει τω υδριαν. * αναλαση τε * x. ο. x.
 αυτη επιβηχ εις σωματισον ο τω αβεραμ
 παυσ, ε ηπε. πεποσν με μικρον υδαρ εκ της
 υδριασ σε. επι γδ παυσ ην τω αβεραμ ηρα-
 πα καιν μικρο υδατοσ απο της υδριασ ρεβέκ-
 κασ λαβη. και εσποσιν η ρεβέκκα, και καθη-
 λε τω υδριασ επι τον βραχιονα αυτησ, και επο-
 σιν αυτην, εασ επαυσατο πινων. επιση αυ
 ην επαμειτη η της ρεβέκκασ υδρια, η καταλι-
 πεται απ αυτησ, η ο της σαμρειτηδοσ, εσα
 ασα εκτη, αφιελου. εηθαδε αυθ δι τοις σα-
 μρειταισ ζωη διαγγελισθησεν τον χειροσν, επι
 τιλη ο ηω διαγγελισωσ, ε τω αναλαση τω σω-
 τηροσ τωσ σωματοσ η ποσ παντων αυτων δια-
 σαμρη ζωη διηγηται. διλ ητε αυτη ως ο τε-
 λησ της πιστωσ διαγγελισαμρη διαρετρησαι
 απο ηω σαμρειτηω λαρηταιν. οσαεπι Διφ η
 λαρησαι σε πισθωσιν. αυθι γδ ακηκαμρη,
 και οίδαμεν οπ ετοισ εβην αληθησ ο σατηρ τω
 χριστω. εκεινη τε τω απηρχω της αφησ τω
 χειροσ ε πισθωσαι, λεγυνοσ αυτη. μη μη
 απη. εμαδε γδ θαυμασ ακηνη. φηρε τον δια-
 κτυλον σε αυτη, και ιδη πασ χριτωσ μη, και φη-
 ρε τω χηρα σε, και θαυλε εις τω πληρωσ
 μη. παντα ο ην ε επισησιν η ζωη, η ποσ
 τυσ ε ανδρασ κοινωτια, ε μετ εκεινοσ η ποσ
 τον εκ τον ε γησιν ανδρα συκατασασ, οντι-
 να σωτησαμρη, και τω υδριασ καταλιποθε,
 εβωδομωσ σιμωνωσ εραπαυσαι, σωρεθησασ τω
 αφηλησ και τοις απο ηω σωρετηρων αυτη δο-
 ματων οικωσι πολιν, τω οικωδομω ηω ηχ
 υμωσν λοζωσν, τω αυτω τη γεωακη. οισ και
 απια ηω εβηθησιν της πολωσ, ε ολθησ ποσ
 τον ιησω. πανυ δε σωρετητηρημωσ εν ηωσ
 εησ οι σαμρειταισ ερωτωσι τον ιησω, εχ ινα
 μεινη εν τη πολη, διλα περ αυτοισ, τοποσιν
 ινα γηνησ εν τα ηγεμωικω αυτω. τω γδ
 οσα ην δυνατων μειναι αυτη εν τη πολη αυτη,
 επιση και αυθι εβηλησν θηποιοντεσ εκ της
 πολωσ, και ηργησ ποσ αυτην. οπ δε δια-
 τα πτα δηληται ακριβεσασ, εις τωσ * σωμα * x. ο. x.
 ζωγασ αφορμασ ημιν διδοτο τω διαγγελισω
 τωσ.

12
100

ἐκ τῆς κατακριθείσης· ἀπέπεσον μὲν γάρ γε-
 σάται· ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἤρχοντο
 πρὸς αὐτὸν. καὶ μετ' ὀλίγα· ἐκ δὲ τῆς πόλεως
 ἐκείνης πολλοὶ ἑπίστυοντο εἰς αὐτὸν ἵνα σαμα-
 ριτῶν ἀφ' ὧν λόγον τῆς γεωμετρίας μὲν τυρούσι
 ὅτι, εἴπερ μοι πάντα ἃ ἐποίησα· ὡς οὖν ἦλθον
 πρὸς αὐτὸν οἱ σαμαριτῆται, ἠρώτων αὐτὸν μέλαι
 πρὸ αὐτῶν· ἐκ ποσῶν ἐν ἐκ τῆς πόλεως
 ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν, ἐ δούτερον ἦλθον πρὸς
 αὐτὸν οἱ σαμαριτῆται, ἐπὶ ὄντα πρὸ τῆς πηγῆς
 τῆς ἰακώβ· ἢ γὰρ φαίνεται κεκλιμένος ἐκείθεν· B
 ἐ ἠρώτων αὐτὸν μέλαι πρὸ αὐτῶν· ἢ γάρ γε-
 σάται δὲ μὲν τὸ ὅτι εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν,
 ἀλλ' ἔμελλεν ἐκείθεν ἡμέρας· ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς
 ἐξῆς ἐκείθεν· μὲν δὲ πρὸς δύο ἡμέρας ἐξῆλθον
 ἐκ τῆς πόλεως, ἀλλὰ ἐξῆλθον ἐκείθεν ὅσον γὰρ
 ἔστι τὸ ποταμὸν πᾶσα ἡ οἰκονομία τῆς ἀφελείας τῆς
 σαμαριτῶν πρὸς τὴν πηγὴν τῆς ἰακώβ· ὅ
 ὅ ἡρακλίου τῆς ὑδρίας τῆς δεκτικῆς ζωῆς ἡρα-
 κλειῶν τῆς ἀφελείας, καὶ ἐννοίας, καὶ τῆς διωμά-
 μως τῆς πρὸς τὴν σωτηρίαν, ἢ πᾶσα κατὰ τὴν πόλιν, C
 φησὶ, πρὸ αὐτῶν, ταῦτα ἐν ἡρώσει πρὸς τὴν
 σωτηρίαν τὸ ποταμὸν οὐκ ἔστι, ἐπὶ ἐπιλήθην λαβὴν δὲ
 ζῶν ὕδατος, ἡ ἀφελείαν εἰς τὸν κόσμον διαγαλι-
 ζουμένη τῆς κλήσεως τῆς γεωμετρίας πρὸς τὴν
 τῆς πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ πνεῦμα πρὸς τὴν ἀ-
 φελείαν ἢ ἡρώσει πρὸς τὴν κατακρίσειν δὲ εἰ δὲ
 ναὶ ἐπαρῆται μὲν τὴν ὑδρίαν ἢ ὑδρία αὐτῆς πρὸ
 τῆς ἀφελείας· ἀφῆκε γὰρ, φησὶ, τὴν ὑδρίαν
 αὐτῆς ἢ γεωμ. ἢ γὰρ πρὸς τὴν ὅτι ἀφῆκεν
 αὐτὴν πρὸς τὴν σωτηρίαν· πῶς δὲ καὶ οὐκ ἀπέ-
 θανον κατὰ τὴν πόλιν αὐτὴν τὴν δεκτικὴν τῆς
 ζωῆς ἀφελείας, καὶ τὴν ἐννοίαν τῆς διωμάμωσ
 τῆς πρὸς τὴν σωτηρίαν, καὶ τὸ οὐκ ἔστι ἐπὶ
 ἐπιλήθην λαβὴν δὲ ζῶν ὕδατος, ἀπεληλυθῆναι
 εἰς τὸν κόσμον χωρὶς τῆς πηγῆς, διαγαλιζουμένη τῆ
 κλήσεως τῆς γεωμετρίας πρὸς τὴν πόλιν· ἢ πρὸ
 μακρῆς μὲν ποσῆτος λόγου ἢ πέπτεται σαφῶς
 πρὸς τὴν γεωμ. ἀλλὰ φησὶ· μὴ ἔστι ὁ γεω-
 μέτρος; καὶ τὸ· ἐξῆλθον δὲ ἐκ τῆς πόλεως, διη-
 γησατέ μοι τὸ ἐκ τῆς ποσῆτος αὐτῶν ἀνα-
 γρηφῆς ἢ πρὸς κοσμικῆς, καὶ ἤρχοντο ἀφ' ὧν τῆς
 πίστεως, φησὶ, πρὸς τὴν σωτηρίαν· λεκτέον δὲ
 πρὸς αὐτὸν, πῶς μὲν πρὸ αὐτῶν πρὸς δύο
 ἡμέρας; ἢ γὰρ πετήκην ὁ πρὸς τὴν πόλιν ἢ
 μὲν πρὸ τῆς * ἐν τῇ πόλει αὐτὸν ἀναγαρά-
 φηται μετὰ τὴν πόλιν πρὸς δύο ἡμέρας· ἐν τῇ με-
 ταπέυ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λίγους· ἡρα-
 κελί, ἡρώσει· μὲν πρὸς τὸ ποταμὸν οἰκονομίας,
 καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀφελείας τῆς ὑδά-

A Primum quidem scriptum est: Exierunt ex civitate, & venerunt ad eum, & post pauca: Ex civitate autem illa multi Samaritanorum crediderunt in eum, propter sermonem mulieris, quae testificabatur dicens: Iesus dixit mihi omnia, quaecunque Ioh. 4. 39, feci. Vt ergo venerunt ad eum Samaritae rogaverunt eum, ut maneret apud ipsos. Igitur prius, cum ex civitate ad eum venissent, etiam denuo venerunt ad eum Samaritae, adhuc existentem apud fontem Iacob, nec enim inde discesserat, & rogaverunt eum, ut maneret apud ipsos. Nec scriptum est postea, quod ingressus sit civitatem, sed: Mansit ibi duos dies. Quinetiam in sequentibus non dictum est: Post duos vero dies exivit ex civitate, sed scriptum est, exivit inde: quantum enim ad intelligentiam pertinet, omnis oeconomia utilitatis erga Samaritanos facta est apud fontem Iacob. Porro Heracleon hydriam esse existimat dispositionem, & notionem susceptivam vitae, atque etiam ejus potentiae, quae a Servatore est: quam relinquens, inquit, apud ipsum, hoc est habens apud Servatorem tale vas, in quo ad fumendam vivam aquam venerat, reversa est in mundum, nuncians voce praesentiam, & adventum Christi: per spiritum enim, & a spiritu anima ad Servatorem adducitur. Igitur considera, laudabilisne esse possit haec hydria, quae omnino relinquatur: Dimisit Ioh. 4. 28. enim, inquit, hydriam suam mulier: non enim additur, quod dimiserit eam apud Servatorem. Sed quomodo non absurdum erit eam, quae deseruisset, dispositionem, & notionem susceptivam vitae, & potentiae, a Servatore manantem, & vas, in quo venerat, ut acciperet aquam vivam, abijisse in mundum sine his, ut Evangelizaret voce Christi adventum, & praesentiam? Quomodo etiam haec spiritualis post tot sermones persuasa clare non est de Christo, sed inquit: An hic est ille Christus? Quin & illud: Exierunt ex civitate, exposuit pro prima eorum conversione, quae mundana erat, & venerunt per fidem, inquit, ad Servatorem: sed ei respondendum est: Quomodo manet duos dies apud ipsos? non enim observavit, quod nos proposuimus, scriptum scilicet non esse, cum duos dies in civitate mansisset.

QVINTVSDICIMVS TOMVS.

Interim rogabant eum Discipuli dicentes: Ioh. 4. 31. Rabbi comede.

Post oeconomiam potus, & post doctrinam diversitatis aquarum, con-

* X. ἐκ τῆς πόλιν.

Σ. 40. 910. 1.